

הלכות ברכת הפירות

רב דיני פירות האילן וכו' כ"ד סעיפים:

א על כל פירות האילן^א בין מו' המינים בין משאר מינים^ב ברכה ראשונה שלהם היא בורא פרי העץ (א) שמפני חשיבותם^ג הוציאום מכלל פירות הארץ א"ע^ד שגידולם מן הארץ וקבעו להם ברכה מיוחדת פרטית ומבוררת^ה שמבוררת ופורטת חשיבותם שהם פרי העץ ולא גדלים באדמה כדי להרבות ככבוד המקום בהזכרת שבהו בפרטות שכרא פירות חשובים כפרי העץ^ו:

ב לפיכך כל דבר שגדל על העץ ואינו עיקר הפרי אין בו חשיבות לברך עליו בורא פרי העץ ומכריזין עליו בורא פרי האדמה^ז.

והוא שנומעים האילן על דעת לאכול גם אותו דבר כגון מין אילן קמין הנקרא צלף שעליו שלו ראוין לאכילה ויש בעליו תמרות בולטות כמו בעלי ערבה^ח וגם הן ראוין לאכילה מברך על העליו ועל התמרות בורא פרי האדמה הואיל ונומעין הצלף על דעת לאכול גם מן העליו והתמרות^ט שאין ממעטין את האילן בכך^י.

אבל הקור^{יא} שהוא הראש של דקל שניתוסף בכל שנה^{יב} והוא רך וראוי לאכילה^{יג} אינו מברך עליו בורא פרי האדמה אלא שהכל נהיה בדברו לפי שאין נוטעין את הרקל על דעת כן לאכול את הקור^{יד} שהאוכלו ממעט ענפי הרקל^{טו} וה"ה ללולבי גנפים^{טז}:

ג וכן שקדים קטנים שהם רכים ואוכלים בקליפתם החיצונה מכריזים עליהם שהכל נהיה בדברו שאין נוטעים אותם אלא על דעת שיגדלו ויעשו פרי בתוך הקליפה^{יז}.

במה דברים אמורים בשקדים שעוקר אכילתם כשהם קטנים היא קליפתם ואין נוטעים אותם אלא על דעת לאכול הפרי שבתוכם כשיגדלו אבל שאר כל הפירות שגם כשאוכלים

קונטרס אחרון

(א) שמפני חשיבותם כו' רש"י דף ל"ט"ו (גבי בפה"א נגד שהכל נהיה בדברו וה"ה לבפה"ע נגד בפה"א דלכ"ע חשיבא טפי אלא דלא חשיבא כ"כ כבפה"א נגד שהכל נהיה בדברו כמ"ש הרא"ש ש"י ע"ש ובגמ' דף (מ"ה) [ל"ה] גבי יין דכל דחשיב טפי פורטיין אותו יותר והיינו טעמא דפת^ב):

יא ראה גם לקמן סי' רד ס"ג. יב רש"י שם ד"ה קורא. יג הרב רבינו יונה ברכת שם ד"ה קורא. יד גמרא שם. מור וש"ע סי' רד ס"א. וראה גם לקמן שם ס"ג. טו רש"י שם ד"ה קלא. טז תוס' ברכת שם ד"ה לא נטעין רא"ש ברכת פ"ו סי' ג. מור וש"ע שם. וראה גם לקמן שם ס"ג. יז תוס' ורא"ש מור וש"ע שם. משא"כ לקמן סי"ה. וראה גם לקמן סי' רד ס"ג. יח ע"א ד"ה ונללג. יט ברכת פ"ו סי' כה. וראה גם לוח ברה"ג פ"ז ה"ז וש"ג סדר ברה"ג פ"י ה"ז. כ רש"י ברכת לה, א ד"ה כיצד. וראה גם לעיל סי' קמו ס"א וש"ג.	א משנה ברכות [ק"ה], א. מור וש"ע פ"א. וכ"ה בלוח ברה"ג מסדר ברה"ג פ"א ה"ב. ב שור. ג ע"י בקונטרס אחרון. ד ראה תוס' ברכות ל"א, א ד"ה חביב. רא"ש ברכות פ"ו סי' כה. ה לבוש ס"ב. וראה הע"ב (ירוש'י) חוב' א ע"י ג. ו שור ונ"א ס"ק ה. וראה גם לקמן סי"ז לענין נדחים ולנדחים וש"ג לוח ברה"ג פ"ט ה"ג. סדר ברה"ג פ"ו ה"ד. ז ברייתא ל"ו, א. מור וש"ע פ"ג. ח רש"י ברכת שם ד"ה תמרות. מ"א ס"ק מו. ט גמרא שם. מ"א ס"ק ה. ולענין האבינות והקפירסין שבו ראה לקמן סי"ב. י רש"י שם ד"ה צלף נטעין.

תקסב

הלכות ברכת הפירות רב

אתם כשהם קטנים אוכלים מגוף הפרי שיגדל אח"כ מברך עליהם בורא פרי העץ גם כשהם קטנים¹⁰³ אף על פי שלא ניטע האילן בשביל כך הואיל ואכל גוף הפרי שניטע האילן בשבילו¹⁰⁴.

ומ"מ על ענבים קטנים מכפול הלבן אינו מברך עליהם בורא פרי העץ אלא בורא פרי האדמה¹⁰⁵ לפי שעדיין אין שם פרי עליהם כלל ולפיכך אין בהם חשיבות לברך עליהם בורא פרי העץ כמו שאין חשיבות בעלין ותמרות של צלף אע"פ שניטע האילן על דעת לאכלם ג"כ¹⁰⁶.

ושעור פול הלבן שבימיהם לא נודע לנו לפיכך לעולם הוא מברך בורא פרי האדמה על הענבים שהם בוסר עד שיהיו גדולים ביותר¹⁰⁷ שכל דבר שברכתו ספק אם היא בורא פרי האדמה או בורא פרי העץ מברך בורא פרי האדמה¹⁰⁸.

ומ"מ אין לאכול מהם כשיעור שחייב ברכה אחרונה אלא בתוך הסעודה כיון שהוא ספק אם יברך מעין ג' או בורא נפשות רבות¹⁰⁹.

וכן חרובים (ב) קטנים קודם שיראה בהם כמון שרשראות של חרובים וזתים קודם שיגדל הנץ סביבם אין שם פרי עליהם ומברך עליהם בורא פרי האדמה¹¹⁰:

ד אבל שאר כל האילן משרוציא פרי¹¹¹ אע"פ שהוא קמן מאד¹¹² שם פרי עליו ומברך עליו בורא פרי העץ ובלבד שלא יהא מר או עפוז¹¹³ ביותר עד שאינו ראוי לאכילה אפילו ע"י הדחק שאז אין מברכין עליו כלל¹¹⁴.

ואפילו אם מתקן ע"י האור או דבר אחר אין מברכין עליו בורא פרי העץ או בורא פרי האדמה אלא שהכל נהיה כדבריו¹¹⁵ שכיון שאינו ראוי לאכילה כלל בלא מיתוק אין שם פרי עליו כלל ואינו חשוב אפילו כפרי האדמה¹¹⁶ אלא כעץ בעלמא הוא:

קונטרס אחרון

(ב) זכר חרובים בו (ובברך הבית ר"ל שלא לברך כלל¹¹⁷ וכמ"ש בש"ע 17 דאל"כ מני"ל לפלוגי בין ברכה לשביעית בחרובים יותר מבבוסר¹¹⁸):

כא כדלקמן ס"ד ושי"ג.

כב ושרוציא תשובה ה"א ס"ה תבה ופי' תרפב. ומ"א ס"ו ד' ס"ק ג'.

כג תוס' ברכות לו, ב ד"ה שעורו. רא"ש ברכות פ"ו ס"ה. מור וש"ע ס"ב. וכלהו ברה"ג פ"ג ה"א ובסדר ברה"ג פ"ו ה"א: חזין מותם וענבים וחרובים שיש בהם חילוקין דריגם ולפי שאנו רגלים במדותינו לא העתקנו. וראה שו"ת צמח צדק האלה"ה ס"ו כו אותיות א"ג. כשנמסרים התנבים מדועין לפני שנמסרים כדו להולכים לעמקם רדוק.

כד כדלעיל ס"ב. וראה הע"ב (ירוש'ו) חוב"א ע"י ד. רא"ש ושו"ע שם. וראה גם לקמן ס"ה שב ס"ט.

כה כדלקמן ס"ו תו ס"א ושי"ג.

כז אכן הענה. ועני' מ"א ט"ו ט"ג. וראה גם לקמן ריש ס"ב ושי"ג. לוח ברה"ג פ"א ה"ח"ב. סדר ברה"ג פ"ה ה"י"ב ושי"ג.

כח סדר ורמ"א ס"ב. עיי' בקונטרס אחרון.

כט תוס' ר' יהודה ברכות לו, ב ד"ה הוא בוסר. רשכ"א שם ד"ה ואמר רב אשי. רא"ש ברכות פ"ו ס"ה. מור וש"ע ס"ב. ור"ב בלוח ברה"ג פ"ג ה"א. סדר ברה"ג פ"ו ה"א. וראה גם לקמן ס"ו דר ס"ב.

ל תוס' ר' יהודה ורשכ"א שם.

לא כסדר ברה"ג שם: כלומר ויעיר. וכלוח ברה"ג שם: שפעמם כמעט הפעמים שקורין נאליש.

לב שו"ע שם.

לג יחוס תמודות (רברי תמרות) ברכת פ"ח ס"ה אות פ. מ"א ס"ק ה. וראה גם לקמן סעף יב. ור"ב בלוח ברה"ג ובסדר ברה"ג שם.

לד לבוש ס"ה (לנבי רעיוני. הובא במ"א ס"ק ז) וס"ד (לנבי אנה רך וטר שפמננס, ומ"א ס"ק א). וראה גם לקמן ס"ח וס"ט ושי"ג. ובסדר ברה"ג פ"ו ה"א: לפי שאין נטעיים האנוז אלא ע"ד לאכלו בנמר הפרי ולא קודם לכן, שלא להפסדו ולהסרו מראילין קודם שגמור גדולו. וראה גם לעיל ריש ס"ג.

לה שאפילו אחר ששרשתי מרים הם ואין ראויין לאכילה, ואין ללמוד בה דין גמר פרי מדין שביעית.

לו סעף ב, בשאר האילנות כשאנו ראוי לאכילה, משא"כ כשראוי לאכילה וידה שמברך בפה"א, וכמ"ש בפנים.

לז שלמדנו דין גמר פרי לענין ברכה משיעית (תוס' ברכות לו, ב ד"ה שיעור), וכמובאר לעיל בפנים.

הלכות ברכת הפירות רב תקסג

ה וכן שקדים המרים אין מברכין עליהם כלום כשהם גדולים שאינם ראויים לאכילה אפילו ע"י הדחק אבל קטנים שהם רכים מברכים עליהם בורא פרי העץ²⁷ כי עיקר אכילתם היא הקליפה ואינה מרה ועל דעת כן נומעים אותן²⁸ אבל הגדולים עיקר אכילתם מה שבפנים והוא מר.

ואם מיתקן ע"י האור או דבר אחר מברכים עליהם בורא פרי העץ כי הם פרי גמור ונומעים אותם על דעת כן²⁹:

ז במה דברים אמורים³⁰ שמברכין על פירות קטנים שלא נגמר כישולם בורא פרי העץ בפירות שנתלשו מן האילן ואם לא נתלשו היו מתבשלים ונגמרים עליו אבל הגדולות³¹ שהם פירות³² שגשפרו מהחום³³ ונבלו ונפלו מן האילן³⁴ קודם שנתבשלו³⁵ וכן מין המרים שאין מתבשלין על האילן³⁶ אלא תולשין אותן ועושים אותם כומר בארץ ומתבשלין³⁷ או נוהמים אותם למהצלותן להתחמם עד שיתבשלו³⁸ וכן סופי ענבים³⁹ שאין מתבשלין לעולם⁴⁰ מפני שהגיע הסתיו מברכין עליהם שהכל נהיה בדברו שהואיל ונשתנו לקלקול

קונטרס אחרון

(ג) **בר"א שמברכין בו** ומ"ש הש"ך⁴¹ שדוחק לחלק כך היינו לענין רבעי דלא מהני ביה שינוי כמו בברכה. וגם אם היה תלוי בשינוי א"כ פגים שלא נשרפו ולא נפלו ליתאייבו⁴². אבל מ"ש בשם הרמב"ם גם בברכה⁴³ זה אינו דא"כ הל"ל והן כלשונו בכל פירוש המלות⁴⁴ וכ"כ כאן גבי קור⁴⁵. ועוד דלא פליג על הגמ' ופוסקים⁴⁶ דמדמו לשביעית מדלא הביאו כ"י⁴⁷. אלא ודאי דנזבלות ר"ל שנופלים וכמיש בפירוש המשנה ספ"ק דערלה, וע"ז פ"י כאן שהן פגין, ולא תמרי דזיקא שנגמר כישולן כמ"ש הש"ך, ואז דרכן ליפול ע"י הרוח ולא בעודן פגין, אלא יפלו ע"י שנבלו לשון מבישה כפ"שיי בפרשת יתרו⁴⁸, ולפי שנופלין מחמת שנזבלין נקרא הנזבל נובל, שאם גם בושלי כמרי הוא ע"י רוח היינו תמרי דזיקא וליפטיי ממעשר ע"י גמ'. ומש"כ הש"ך לחלק בין בריכה לערלה זה אינו דגרעינים ויכיתו⁴⁹. ות"י הבי"ט ג"כ צ"ע דהא קפדים לאו טפל הוא כדאייתא בגמ' סו⁵⁰, וגם גרעינים לפמ"ש הרא"ש⁵¹, ולפמ"ש י"ל שכוונתו⁵² שאין למדין אלא אם מה שנראה טפל הוא פרי אם לאו והוא שלא נשתנה אבל בשתנה גם פרי עצמו לא דמי ברכה לערלה:

נא יז"ח סי' רצה ס"ק ה.
נב ונבואר בפושע"ע שם שפמרים מרבעי. וראה לקמן ק"א ס"ק ה.
נג אין מברכים על הפגים בורא פרי העץ לדעת הרמב"ם פ"ח מהל' ברכות ה"ח שכתב: והנזבלות שהן פגין, וראה גם פירוש ר"ח (הובא בס' הגר' ובתוס' רבנו הירוש').
נד ראה כללי הפוסקים ההוראה כלל קטב.
נה לעיל שם הל"ו: הקור והוא כו'.
נו ברכות לו, ב' ותוס' שם ה"ה שיעור.
נז בפסקי ב', שלמדו דין כומר משביעית שנזבד בורא פרי העץ.
נח שמות יח, יח.
נט שלומרים מדין ערלה שכתבו בורא פרי העץ, כדלקמן ס"ח ט"ג.
ס שבש"ך שם, שלא למדו מערלה לפרי אלא לענין קפדים, כדלקמן ס"ט ט"ז.
סא ברכות לו, ב'.
סב ברכות פ"ז סי' ד, שלמדו מערלה לפרי כיון דלא מפל (שומר) הוא.
סג לפי מה שנתבאר כאן בפנים י"ל שכוונתו של הש"ך בת"י הבי' שם.

לח בעל הטעות גדולות, הובא ברבינו יונה ברכות לו, ב' ד"ח ואמרים ובראש פ"ו וברכות סי' ג. מור ושוע' ס"ה. וכו' בלוח בר"ח פ"ה ה"ב. סדר בר"ח פ"ו ה"ב.
לט משא"כ לעיל ריש ס"ג.
מ הרב רבינו יונה וראש"ש שם (ראה כ"י ר"ח שקדים ברשת הרא"ש). מור ושוע' שם. ובת"י ע"ד כן גם כן.
מא חזקתה ברכות מ, ב.
מב נגזיא שם ורש"י ר"ה בושלי כמרא.
מג כו, ב' (ברכת הפירות). הובא בלביה זושא ס"ק יא ובלביה רבה ס"ק ג'.
מד ט"ז סי' דר סי' ג, ומפרש הדינו אפילו לא נשרפו מרחם (אף שדבריו נגד הגמ' כפי שהקשה בלביה רבה שם וצ"ע). וראה גם ק"א ס"ק ג.
מה טור סי' דר לפי פ"י בהרישה שם ס"ק ה.
מו ר"ש פ"ק דמזאי משנה א ר"ה נזבלות. וערלה פ"ק משנה ה. וראה ח"י צמח צדק יא, ב"ד.
מז פירוש הרא"ש פ"ק דערלה שם.
מח ברכות מהר"ם. הובא במור. שו"ע ס"ט.
מט רש"י ברכות לו, א ר"ה ותוס' ספנות. ברכות מהר"ם וצ"ע ושוע' שם.
נ ראה רש"י ברי"ם נג, א ר"ה מן הסתמות. הולין קכ, ב ר"ה סתמות.

תקסד הלכות ברכת הפירות רב

מחמת קור או חום או דבר אחר נגרעו וירדו ממעלתם לענין השיבות הכרסה יותר מאלו לא היו מגיעים לכלל פרי מפני קטנותם שהיו מברכין עליהם בורא פרי האדמה עכ"פ ועכשיו שנדלו והגיעו לכלל פרי ונשתנו מברכין עליהם ככרבת פת ותכשיל שנשתנו לקלקול שהוא שהכל נהיה בדבריו¹⁰ כמ"ש בס"י ר"ד¹¹;
ז וכן על החומץ שעושים מסופי ענבים מברכין שהכל¹⁰ כמו על הענבים עצמן שהיוצא מן הענבים כמותן כמו שיתבאר¹⁰;

ח גרעני הפירות אם הם מתוקים (ו) וראויים לאכילה שם פרי עליהן¹⁰ ומברך עליהן בורא פרי העץ ואם הם מרים אינו מברך עליהם כלל ואף אם מיתקן ע"י האור או דבר אחר אינו מברך עליהם אלא שהכל נהיה בדבריו¹⁰ שגרעניים המרים אין שם פרי עליהם כלל¹⁰ וכעין בעלמא הם:

ט האבינות של צלף שהם עיקר הפרי מברכין עליהם בורא פרי העץ¹⁰ והקפריסין שהוא קליפה גדולה שסביבות האבינות כעין קליפה הגדולה סביבות אגוזים דקים ע"י ר"א שגם הם חשובים פרי ומברכים עליהם בורא פרי העץ ע"י ר"א שאינם חשובים פרי ומברכין עליהם בורא פרי האדמה¹⁰ וכן על קליפות היצונות של שאר פירות כגון של רמונים וכיוצא בהם מברכים בורא פרי האדמה שאין מברכין בורא פרי העץ אלא על עיקר הפרי כמ"ש למעלה ולפיכך מברכין על קליפי מרנצ"ן מרוקחין בורא פרי האדמה¹⁰ ולענין הלכה (ה) לכתחלה יברך בורא פרי האדמה שאו יוצא לדברי הכל¹⁰ ואם בירך בורא פרי העץ יצא שספק ברכות להקל¹⁰ וכן בכל דבר שברכתו ספק¹⁰:

קונטרס אחרון

(ד) וראויים לאכילה בו (ומ"ש אבן העזר¹⁰ בשם הרמב"ם פ"ב דעוקצין¹⁰ זה אינו ע"ש ברמב"ם שלא הזכיר כלל שראויים לאכילה ובדאי לא פליג על התוס'¹⁰):

(ה) לכתחלה בו ע"י הרוב רבינו יונה¹⁰ דטעמיה דבה"ג ג"כ משום ספיאק הוא ואף שהר"ף לא הזכיר חזין לארץ¹⁰ הרמב"ם¹⁰ פסק כר"ע גם בא"י לא קי"ל הכי כמ"ש ביו"ד סי' רצ"ד¹⁰.

אודות העליון והתחתון שלו.

עב רש"י ברכות שם ר"ה קפריסין.

עג חוס' ברכות שם ר"ה והלכתא. רא"ש ברכות פ"ו סי' ה'.

ג. הובא בפור ובמ"א ס"ק יז ובפ"ז סי' רד ס"ק מז.

עד בה"ג (בנוסח הנמרא שם לו. ב.) ר"ף שם. רמב"ם פ"ח מהל' ברכות ה"ג. מור ושול"ע סי' ג'.

עה ש"י סי' יד ס"ק מז.

עו דרב רבינו יונה ברכות שם ר"ה וטרלובי (ברעת בח"ג).

עז. וז"ה בלוח ברה"ג פ"ט ה"ד. מרי ברה"ג פ"ו ה"ד והפ"ו.

עז ראה ררכי החיים (ברה"ג אילנות ח"ג ס"ק א.).

עח וז"ה לקמן סמ"ד. סי' רז ס"א וש"ג.

עט סעף ג.

פ מושגה ב. וראה לקמן ס"ק ה.

פא תוספתא פ"ב דעוקצין ה"ג. שבואר לקמן ק"א ס"ק ה.

פב ברכות לו, ב ר"ה וטרלובי.

פג כמבאר ברבינו יונה שם ר"ה ונמצא.

פד פ"ו ממעשר שני ה"ג. וראה גם פ"ב מהל' תרומות ה"ד.

פה סעף ג. וראה ש"ך שם ס"ק ג.

סד מ"א ס"ק כא בשם רש"י מ, ב ר"ה פרי.

סה סעף ב.

סו נמרא דזו. א ורש"י שם ר"ה והניח ספיתו. ברכות

מח"מ (ע"י רשב"א שורכה להקשות (שהחנין זה

נשתנה לעילוי לבי מופי הענבים). ולפי' השו"ע דלעיל סי' ז

שגם על מופי הענבים מברכים שהכל לא קשה חזיר

דורוק).

סז לקמן סי' לכוני יין. וז"ה כאן בחומץ שנשתנה לעילוי

לבי מופי הענבים. משא"כ חומץ מנעבים ראה לקמן

סי' רד ס"ב שברכתו שהכל. וראה כ"י השלחן סי' נג

ס"ק ה.

סח הרב רבינו יונה ברכות לו, ב ר"ה וטרלובי. רא"ש

ברכות פ"ו סי' א"ה. מור ושול"ע פ"ג. וז"ה בלוח ברה"ג

פ"ט ה"ג. מרי ברה"ג פ"ו ה"ג. ושם: בכלל דפרי הם ושם

פרי עליהן. וז"ה שם ה"ד לענין קליפי הפירות. וראה הע"ב

(יורח"ו) חוב' א ע"י מו.

סט דשב"א ברכות לו, ב ר"ה קליפי שילע שם.

ע מ"א סי' ג. וראה לעיל סי' ז. וראה ח"י צמח צדק ג, ה.

עא בדייתא שם לו, א. מור ושול"ע פ"ז. וראה לעיל סי' ב

הלכות ברכת הפירות רב תקסה

י כל הפירות ששחטן להוציא מימיהם אין מימיהם חשובים כמותם לברך עליהם בורא פרי העץ¹⁹ ואפילו יצאו מעצמן²⁰ כמו דבש הוב מהתמרים²¹ אלא מברך עליהם שהכל נהיה כדברו כי יועה בעלמא היא²² ואינה נחשבת כגוף הפרי²³ חוץ מזוחלים וענבים שהוציא מהם כמותם²⁴ שאף שנשתנו נשתנו לעילוי²⁵ שבשנויים הם באים לכלל דרך אכילתם שעקר הפרי לכך נעשה ענבים להוציא מהן יין וזיתים להוציא מהן שמן לפיכך פרי הוא וראוי לברך עליו בורא פרי העץ²⁶.

אלא שהיון מפני חשיבותו פסועד ומשמה הלב²⁷ כמ"ש²⁸ ויין ישמה לבב אנוש הוציאורו מכלל פירות העץ וקבעו לו ברכה לעצמו והיא בורא פרי הגפן²⁹ שהיא ברכה פרטית ומבוררת יותר שמבוררת ופרטת יותר חשיבותו שהוא פרי הגפן ואם בירך בורא פרי העץ

קונטרס אחרון

אבל מ"ש המ"א³⁰ צ"ע³¹ ואשתמיטהי' מ"ש הרא"ש³² אבל גרעינים כו' ע"ש. ואפי"ה פטורי מרבעי³³ דלאו פרי גמור הן כמו בוסר ופגין (ע"י פ"ב דעוקצין³⁴ אם מטמאין³⁵) דחייבים בעולה ולא ברבעי³⁶ דדמי למעשר שני דכתיב ביה פרי³⁷ ופטור פגין ובוסר עד שיגיעו לזמן שמותר לקצץ בשביעית שכבר הם פרי גמור כדתנן ספ"ד דשביעית³⁸ משא"כ בברכה דמשאסור לקצץ³⁹ מברך בפה"ע⁴⁰ אע"ג דלא פרי גמור הוא. וה"ה לגרעינין הראויים לאכילה דהא אסורי בתרומה ומטמאין טומאת אוכלין אם נטסן לאוכלין כדתנן פ"א דתרומות⁴¹ בתוספתא⁴² שהביא הר"ש פ"ג דעוקצין (ומנובלות דפטורי מרבעי להטור יו"ד⁴³ וברכתן שהנ"ב אין ראייה דהא להרמב"ם⁴⁴ חייבים אפי"ה ברכתם שהכל נהיה כדברו⁴⁵). והא דתנן בפ"ב דעוקצין⁴⁶ כל הגרעינין כו' ו"ל אפי"ה שאינן ראויים.

ומשה"נ לא קתני בהו ביעור בשביעית (פ"ג) [פ"ז]⁴⁷.

ונטע רבעי הי"ג. מור ושוע' וי"ח סי' רצד ס"א.
קא משנה ב.
קא הגרעינין. וראה לקמן בסוף הק"א ולעיל ס"ב ה.
קב ראייתא בירושלמי פ"א דקעלה ה"ה. הובא בר"ש פ"ב דקעלה משנה ח ה"ה ומותרין ברבעי. מור יו"ד רס"ו רצד. וראה ב"י שם ה"ה ונ"ל רבינו כולם.
קג ויקרא י"ג כ"ד.
קד משנה ד' ר"ב"ם ה"ל שמישה ויובל פ"ה המ"ד"ח. דהיינו הפנים משחרורו הדבוס משיוצאו מים.
קה משנה שם. רנ"ב"ם שם ה"ה. דהיינו הגפנים משתירעו ושאר כל אלון משיוצאו.
קו כדלעיל ס"ג ד' וש"נ.
קז משנה ה. תוספתא שם פ"ה ה"א. רנ"ב"ם ה"ל תרומות פ"א ה"א.
קה אג"ל: (בתוספתא (עוקצין פ"ב ה"ג) שהביא הר"ש פ"ג דעוקצין (משנה ו), וכה"ג גורסת כמה פת"י (ראה תוספתא ראשונים ח"ד ע' 179), משא"כ לגרסת הרופס שלנו, וברמב"ם ה"ל טומאת אוכלין פ"ה ה"ו). וראה לעיל קו"א ס"ב ד.
קט סי' רצד.
קי ה"ל מעשר שני ונטע רבעי פ"ט ה"ג.
קיא כדעיל פ"ו וש"נ.
קיב משנה ג. וראה גם לעיל ק"א ס"ב ד.
קיד משנה ג. וקתני שהלמענין יש להם שביעית ולא קתני שיש להם ביעור (כשבשאר הדברים דלעיל שם משנה א"ב).

פו רמב"ם ה"ל ברכות פ"ה ה"ב. תוס' ברכות לה, א ה"ה. האי הובשא. רא"ש ברכות פ"ו סי' י"ב. מור ושוע' ס"ה.
פז וכה"ג בלוח ברה"ג פ"ה ה"א. סדר ברה"ג פ"ו ה"א. ושם: ולכן מברכים על המשקה ושונקין או מאליעק שהכל נהיה ברכה. והם מין העשוי מוהב"בנים או מתותי שדה.
פח טור ושוע' שם. מ"ו ס"ק ה. וכה"ג בסדר ברה"ג פ"ו ה"ב.
פח ח"ד בר דב אשוי ברכות לה, א. מור ושוע' שם. וכה"ג בסדר ברה"ג פ"ו ה"ב.
פט ונגזרו שם. מ"א ס"ק י"ג.
צ רש"י ברכות שם ה"ה וקע. לבוש ס"ח.
צא רש"י שם ה"ה ו"י דיושע. רנ"ב"ם (תוס' ורא"ש שם. מור ושוע' שם.
צב נחזיר ברכות לה, ב.
צג רש"י שם. ובדף לג' א ה"ה הבא אות ל"י. אשכול ח"א רס"י כ"ג. פסקי רא"י ברכות פ"ו סי' ט"ה. לבוש שם. ולקטני שאר הפירות שנטועין אותן בשביל מיניהם – ראה לקמן סי' ס"ב. ח"י צמח צדק ה, ג"ד.
צד סדר ברכות רמ"ע ה"ה ברכת חו"ן. ראה הע"ב (והי"ח) ח"ב א' ע' ה.
צה תהלים קד, נו.
צו ונגזרו שם. רש"י לה, א ה"ה כצד. וכדלעיל סי' קמו ס"א וש"נ. וכה"ג בלוח ברה"ג שם ובפ"א ה"ב. סדר ברה"ג שם ובפ"א ה"ב.
צז ס"ק י"ג. שלומד מרין גרעינין לזין קליפות.
צח שם ס"ה.
צט פ"ק דקעלה משנה ה. רמב"ם פ"ב מה"ל מעשר שני

תקסו

הלכות ברכת הפירות רב

לא יצא ^{ק"ד} אפילו הוא יין חזק שאינו ראוי לשתיה בלא מים ואין זה דרך שתייתו וחשיבותו כשהוא חי ^{קסו} וכל פרטי ברכות ^{קסז} יין שמברכין עליו בורא פרי הגפן יתבאר בס"ר ^{ק"ד} וער"ב.

השמן אין מברכין עליו בורא פרי העץ כששותהו לברו כמות שהוא שהרי הוא מויק לנוצר ^{קסח} ואינו נהנה כלל בשתייתו ^{ק"ט} ואין לברך ברכת הנהנין כלל על שתיה זו ^{קכ} אלא כגון שערבו עם איהו משקה ^{קכא} כענין שנהנה ממנו ואינו מויקו ואע"פ שהשמן מועט אין הולכים אחר הרוב לברך ברכת אותו משקה אלא מברך על הערבות זה בורא פרי העץ שהוא ברכת השמן ^{קכב}.

במה דברים אמורים בחושש בגרונו ^{קכג} ומתכוין לרפואה כשתיה זו והשמן מרכך את הגרון ומרפאו ^{קכד} אלא מפני שאי אפשר לשתות שמן לברו לכן שותה ע"י הערבות שאר משקין הרבה ממנו אבל כוונתו ^{קכה} כשתיה זו הוא על השמן לפיכך מברך ברכת השמן שהיא העיקר ופוטרי את המשקה המפל ^{קכו} שכל עיקר ועמו טפילה מברך על העיקר ופוטרי את המפילה כמ"ש בס"ר ^{קכז} אבל אם אינו חושש בגרונו ואינו מתכוין כשתיה זו לרפואה כלל המשקה עיקר ^{קכח} שהוא הרוב והשמן טפל ונפטרי בברכת המשקה ^{קכט}.

ויש אמורים ^{קכ} שאפילו אם השמן הוא הרוב אינו נחשב עיקר כשאינו מתכוין לרפואה הואיל ואינו ראוי לשתיה בלא הערבות משקה אלא המשקה עיקר ומברך עליו ופוטרי השמן (ולסברא הראשונה ^{קכב} אם השמן הוא הרוב אינו מברך כלום מפני שמויק לנוצר ואינו נהנה כשתיה זו כלל מפני שהשמן הוא הרוב וספק ברכות להקל).

וכן הושתה חומין מעורב כמו שלקות שמברך עליהם בורא פרי האדמה על דרך שיתבאר בס"ר ^{קכג} אם מתכוין לרפואה כגון שחושש בשיניו ומגמע בהם חומין אלא מפני שהוא חזק ואינו ראוי לשתיה מעורבו כמו שלקות החומין עיקר אפילו הוא מועט ^{קכד} ומי שלקות

קיד ומ"א בסימן ר"ח ס"ק כב, כשם פנים השות מנה הל' ברכת, בשם שו"ת ר"י הלוי כלל ה' ס"י מג. וכו"ה בלוח ברה"ג שם ושם. ובספר ברה"ג שם ושם השמיש ר"ן ה'.

ה"ה על הגליקין: אבל בסידור השמיש דין זה וכנדומה לי ששומעתי חפזי הקדוש יגיע שחזר בו ופסק כאבן העזר ס"י רח ס"ד שיצא בברכת בורא פרי העץ. וכו"ה ברא"ה ברכת לה, א' ד"ה כוטר. מ, ב' ד"ה ועל כל. רע"ב"א שם לה, א' ד"ה חוין מן הוין, מ, ב' ד"ה ועל כולם. ששה מקובצת שם ד"ה ועל כולם. ועיי' ברה"ש ממצ"א סק"א. תורת מנחם לפרו ברה"ג פ"א סק"א (ועיי"ש גם לענין בידו בורא פרי האדמה על הדת). ועיי' ח"י צמח צדק, ג, ב, שם י, ד. וראה שו"ת צמח צדק הארי"ה ס"י כי אית ה'.

קטו מ"א שם.

קטז בבתי"ו: ריני.

קצו מ"א שם.

קיא גזרדא שם. מור ושיל"ע ס"ד. וכו"ה בלוח ברה"ג פ"א ה"א. סדר ברה"ג פ"ו ה"א.

קית ראה גם לקמן ס"ר ס"ב. וראה לקמן בסוף הפעף שתלוי רק בהנאת החיד. וראה יע"ת (יהו"ל) גליון ז ע' 65. באור סדר ברה"ג ע' 214. ובלוח ובספר ברה"ג שם ש' לוחה הספק זו.

קכ ר"ף ברכות שם. רא"ש ברכות פ"ו ס"ב. מוש"ע שם.

קכא מ"א ס"ק ח.

קכב ב"ח ד"ה גמ"ש ופירש. עולת תמיד ס"ק ד. מ"א ס"ק מ. וראה גם פ"ו ס"ק ב.

קכג גזרדא שם.

קכד רבינו יונה וריטב"א ברכות שם. ראה לקמן ס"י שבה ס"א.

קכה בבתי"ו: עיקר כוונתו.

קכו רש"י שם ד"ה החושש בגרונו. ב"ה שם. וכו"ה בלוח ובספר ברה"ג שם.

קכז סעיף א.

קכח בה"ג ברכות פ"ו (ה, ג). רמב"ם פ"ה מהל' ברכות ה"ב. מהר"ם מהר"ש ברכות מהר"ם. רשב"א שם, ל, א. ד"ה טכא. שו"ע שם. דלא כהר"י יוסף שבסו"ה.

קכט רשב"א שם. פ"ו ס"ק ב.

קל עולת תמיד ס"ד. מ"א ס"ק ג' אליה ופא"ה ס"ח. וראה גם מ"א ס"ק לה. לקמן סכ"ג וס"ו רב ס"ג. ובדיעה זו פסק בספר ברה"ג פ"ו ה"ב.

קלא משמעות המ"ו ס"ק ב. וראה ח"י צמח צדק פ"ו, ג. שו"ת ארי"ה הסופת ד"ה, ב, גי'רת"ג (ג"ג) הל"ג ע' תרפ. הע"ב (יהו"ל) חוב' א' ע' כב.

קלב ס"ה, ולקמן ס"א"ב.

קלג משמעות הרא"ש ברכות פ"ו ס"י כג. וראה מ"א ס"ק מ.

הלכות ברכת הפירות רב תקסו

טפלים ומכרז ברכת החומץ שהוא שהכל נהיה בכרבו^{קכז} ואם אינו מתכוין לרפואה החומץ בטל כרוב כמי השלקות.

אבל אם החומץ הוא הרוב^{קכח} אף שלפי סברא האחרונה המי שלקות הם העיקר הואיל והחומץ אינו ראוי לשתיה לברו בלא תערובת מ"מ יש לחוש לסברא הראשונה ולברך על החומץ שהכל נהיה בכרבו ולפטור המי שלקות שעל כולם אם אמר שהכל נהיה בכרבו יצא^{קכט}.

ואפילו אם אוכל שמן עם פת אין צריך ליטול ידיו^{קל} ולברך המוציא אם אינו מתכוין אלא לרפואה שאף הפת נעשה מפילה אם אינו מתכוין באכילתה אלא כשביל השמן שיוכל לאכלה עמו ולא יזיק לו^{קל} אבל אם הוא רעב ותאב לאכול פת אע"פ שאוכל עמה השמן לרפואה הפת עיקר ומכרז עליה ברכת המוציא ופוטרת את השמן^{קל} כמו כל הדברים הבאים מחמת הסעודה כמ"ש בס"י קע"ז^{קל}.

וכן המערכ שמן בשאר משקין לרפואה והוא צמא ותאב לשתות המשקין עיקר לדברי הכל אם הם הרוב^{קל}.

וכל זה בשמן שהוא מויק ואין הנאה כלל בשתייתו כמות שהוא אבל אוכלים ומשקים שהחך נהנה מהם^{קל} אע"פ שהם מויקים וקשים לגוף צריך לברך עליהם ברכה המיוחדת להם ואם אין החך נהנה מהם אע"פ שהם יפים ומועילים לגוף אין מברכין עליהם^{קל} כמו שיתבאר בס"י ר"ד^{קל}.

א כל הפירות אפילו יתים וענבים ששראן או בשלן במים אע"פ שנכנס טעם הפרי במים אינו מכרז על אותם המים אלא שהכל שהמים הם עיקר^{קל} כמה דברים אמורים בפירות שרובן לאכלן חיון אבל מיני ירקות^{קל} שדרך אכילתם ע"י בישול^{קל} מי בישולם כמדת שעל דעת כן נועטים אותם^{קל} לאכול גם מימיהם עמהם או עם פת^{קל} ולא יצאו מתורת אוכל לגמרי^{קל} ולפיכך מברכין עליהם ברכת הירקות אף אם בא לשתות בפני עצמן^{קל} אבל פירות שדרך אכילתם חיים אף אם נתיבשו ואו אין תרכם להאכל

קלד משנה ברכות נ, ב לפירוש הב' ברא"ש שם (ונבואר

שם שדינו כמו שמן באנגורין, הדינו שמן המעורב

בשאר משקין דלעיל). מ"א ס"י רד ס"ק יב.

קלה דינו כגריבו כמו שלקות, ואם ערבו במים ער שהא

ראוי לשתות ראה לקמן סי' רד סוף ס"ב וש"י.

קלז כדלקמן רפ"ו ו' וש"י.

קלח כדלקמן סי' ריב ו' וש"י.

קלח עולת תמיד ס"ה. מ"א ס"ק ה. ובלקמן סי' ריב ס"א

לגבי דג מלוח. ושם ס"ג לגבי יוש.

קלט ר"ף ורא"ש שם. מור וש"י שם.

קמ סעף א. וראה גם ס"י תריב ס"א זב. בדי השלחן ס"י

ג ס"ק י.

קמא כדלקמן רפ"ו ריב, שבתערוכת שנייהם עיקר הולכין

אחר הרוב. וע"י לקמן סכ"ג, שאם השמן הוא הרוב

צבי ס"ד.

קמד ס"ד וש"י.

קמה רש"י א ברכות לח, א ר"ה רמש. ריעה הא' בעור

ושו"ע ס"י. מ"א ס"ק כב. וז"ה בלוח ברה"ט פ"י

ה"ב. סדר ברה"ט פ"י ה"ב.

קמו גמרא דט, א. מור וש"י ס"י רה ס"ב. וראה גם לקמן

סי' רה ס"ה.

קמז רשב"א שם.

קמח מ"א ס"ק כב.

קמט רבנו יונה ברכות לפ, א ר"ה ונא. מרכי ברכות

רבו קבה. מ"א ס"י רה ס"ק ג.

קנ רבנו יונה שם.

קנא דינו שהמחולקת שלפניו היא רק כשבשלו ע"מ

לאכלן יחד (או עם פת) ובא לשתותן בפ"ע, משא"כ

כשאוכלן ביחד לביעי בטל המרק לתבשיל וא"צ לברך עליו

(בלקמן ס"י ג. ולקמן ס"ב מבואר הדינו הו"ק כשם

נתבשל ע"מ לאכלם ביחד), וכשבשלו ע"מ לשתותן בפ"ע

לביעי ברתן שהכל (בלקמן ס"ב וש"י).

תקסה

הלכות ברכת הפירות רב

חיים אלא ע"י בישול מ"מ אין עיקר נטיעתם על דעת כן ומכרך על מימיהם שהכל קטב
אם בא לשתותם בפני עצמן וכ"ש על מי שרייתם.

ויש אומרים קטב שכל הפירות מי בישולם או שרייתם קטב כמותם ומכרך עליהם בורא פרי
העין אם בא לשתותם בפני עצמן שכיון שעיקר בישול המים בשביל הפירות לפיכך כיון
שנתנו הפירות מעם בהם הולכים אחר המעם קטב ואינו דומים למשקין היוצאים מהפירות
מעצמם או ע"י כתישה וסחיטה שויעה בעלמא היא לפי שהמשקה אין לו מעם הפרי כמו
שיש למרק מעם הפרי קטב.

וספק ברכות להקל ואם בירך בורא פרי העין יצא קטב וא"צ לחזור ולברך אבל לכתחלה
יברך שהכל יוצא לדברי הכל קטב ואם אבל תחלה הפרי ובירך בורא פרי העין ואח"כ בא
לשתות המרק לא יברך עליו שהכל נהיה בדברו כי שוא נפטר כבר בברכת בורא פרי
העין לכן טוב שיתנה דבר אחר תחלה לברך עליו שהכל קטב:

יב וכל זה לצאת ידי ספק ברכה ראשונה אבל אם יש ספק בברכה אחרונה כגון מי
שריית או בישול תאנים או שאר פירות של שבעת המינים שברכה אחרונה שלהם
היא ברכה אחת מעין ג' וכששתיה המרק לבדו יש להסתפק אם מברך מעין ג' או בורא
נפשות רבות לכן כל ירא שמים לא ישתה כשעור אלא בתוך הסעודה או יאכל פרי מו'
מינים וגם ישתה מים כדי שיצטרך לברך ברכה אחת מעין ג' וגם בורא נפשות רבות קטב.
אפילו במי שריית צמקום יעשה כן אם שראן על דעת לאכול עם מימיהם קטב שאו תורת
מרק על מימיהם ולא תורת יין אבל אם שראן שלא על דעת לאכול כלל אלא לשתות
מימיהם לבד תורת יין עליהם קטב אף על פי שלא משך אותו עדיין מן הצמקום ומכרך
עליו בורא פרי הגפן קטב על דרך שיתבאר בסיומן ע"כ קטב.

וכן בשאר פירות אם שראם או בשלם לשתות מימיהם לבד אין שם מרק עליהם אלא
שם משקה ולדברי הכל מכרך עליהם שהכל נהיה בדברו ובורא נפשות רבות קטב ולכן
מברכין על שכר תמרים שהכל נהיה בדברו ולא בורא פרי העין קטב וכן על מים מבושלים
עם עלים שקורין (מי"א) אין מברכין עליהם בורא פרי האדמה ממעם זה אלא שהכל
נהיה בדברו קטב.

קגב לבוש ס"א. ו"א ס"ק כב. אלה רב ס"ק מו. וכ"ה
בלוח וסדר ברה"ג שם. וראה ח' צמח צדק ח, ד
שמותקן בוח בן אם הבישול קלש או עב וספק. וראה מ"א
ס"י רד ס"ק מ.
קגד ד"א"ש ברכות פ"י ס"י. ה' ריעה דב' שנמור ושניע
ס"י. וכ"ה בלוח וסדר ברה"ג שם.
קגה כ"י ח'ה וראשית כתב. שו"ע שם. ס"ו ס"ק מ.
קגו שו"ת הרא"ש כלל ד ס"י פו, רמני כמה שהבישול
(וא"צ שתהיה וגם המינוח) בשביל הפירות (וא"צ
שה"י גם בשביל ברכות וכו'). שמה יוצא כמה נפק"מ להלכה,
כדלקמן ס"כ"ד.
קגז רא"ש ברכות שם. לבוש שם. מ"א ס"ק כב. וראה ח'
צמח צדק ח, א"ד. קנז. נ קנת. ב.
קנא לבוש ס"י.
קנב שו"ע ס"א. לבוש שם. מ"א ס"ק כב. וכ"ה בלוח
ובסדר ברה"ג שם.
קנט ו"א שם. וראה חקרי הלכות ח"ח ח, ב.
קס שו"ע ס"א. פ"ז ס"י רח ס"ק יז. וכ"ה בלוח ברה"ג

פ"י דה"ג. סדר ברה"ג פ"ז דה"ג.
קסא ועתה בא לשתות בפני. כדלעיל ס"א. וראה באור
הלכה ס"א ד"ה פרי.
קסב מ"א ס"ק כו. וכ"ה בלוח ברה"ג פ"ה דה"ג. סדר
ברה"ג פ"ה דה"ג.
קסג ש"ז ס"ק י. ו"א שם.
קסד סעף ג, ודיונו כשיש בהם להלכות, משא"כ משאן
בהם להלכות, ברכת מי שרייתן שהכל, כדלקמן
בהמשך המענין שם.
קסה רבנו יונה ברכות לפ, א ד"ה ונא. מרכי ברכות
רבו קנה. ו"א ס"י ה' ס"ק ג. וכ"ה בלוח ובסדר
ברה"ג שם. וראה גם לקמן ס"י רד ס"ב. ושאינו יתום ונעב"ם
שיש לנו לימוד מהתורה דמשקין היוצאין מן כמותן
ונקראים פרי (ח' צמח צדק ח, ב).
קסו כדלקמן ס"י רד ס"ד וש"ג.
קסז שו"ת פרח כמה ארזין ח"א ס"י מ. שו"ת שבות יעקב
ח"ב ס"י ה. והוא בבאר רובש ס"ק יז. ובלוח ברה"ג
ובסדר ברה"ג שם: או על מי שריית תותם ותפוחים (שקורין

הלכות ברכת הפירות רב תקסט

ובן מרק של כל מעשה קדרה מחמשת המינין (בין שהגרעונים שלימים ^{קסז} רק שאינם עומדים בעינם שנחבשלו כל כך עד שנתמעכו וברכתם בורא מיני מזונות בין שנחלקו במכתשת לשנים או לשלשה ויותר בין הבשיל מקמה של המשת המינים) אין המרק נחשב כתבשיל לברך עליו בורא מיני מזונות אם בא לשתותו בפני עצמו ^{קסח} אלא א"כ בשלו בשביל לאכול התבשיל שאו הוא בטל לגבי התבשיל ^{קסח} אבל אם עיקר הבישול בשביל המרק לבדו כמו שמבשלים שעורים לחולה לשתות המרק להפואה ^{קסח} וכן מקמה עושים לפעמים מעט לביכות ומשימים ג"כ מעט קמה לתוך המרק ועיקר הכוונה על שתיית המרק ולא על אכילת הלביכות מברכין עליו שהכל נהיה כדברו שאינו נחשב לגבי התבשיל ושם משקה עליו ^{קעב} ומטעם זה מברכין על שבר שעורים שהכל נהיה כדברו ולא בורא מיני מזונות ^{קעג} כמו שיתבאר בסיומן ר"ד ^{קעז}.

ואפילו אם אוכל ג"כ התבשיל עם המרק ^{קעח} אין המרק נפטר בברכת התבשיל שאינו מפל אליו כלל כיון שעיקר הבישול בשביל המרק ^{קעז} ומכל מקום כדי לעשות על צד היותר טוב ראוי לברך שהכל נהיה כדברו תחלה על המרק ולשתות ממנו בפני עצמו מעט ואח"כ מברך על התבשיל ^{קעז} בורא מיני מזונות שגם התבשיל אינו נעשה מפל אל המרק אע"פ שעיקר הבישול בשבילו לפי עמין דגן הוא חשוב ואינו נעשה מפל להפסד ברכתו כל שבא ליתן מעט בקדרה ^{קעח} כמ"ש בס"י ר"ח ^{קעט}.

(אבל תבשיל ממיין דגן ^{קעז} שהגרעונים עומדים בעינם שברכתו בורא פרי האדמה ^{קעז} הרי המרק כמרק של שאר פירות שאפילו עקר הבישול בשביל אכילת הפירות אין מברכין

קעז הגדת מדריל: עיי' ת"א סי' ה' סוף ס"ק ו' (שנדפס בבגמ' דפוסים: על הלכות תחלה ואח"כ על המים) ואם בדוקא כתב כן הרי הוא סותר דעת עצמו מ"ש בס"י ר"א סי' ב' [שיקדים את התביל אצלו, דהיינו המרק שמשבילו תבשיל] ולפי מ"ש מ"ש ח"ס ו' הכי קרי"ל עיי' בסידור פנימא שצ"ד להקדים ברכת המרק כד"ש כיון שעיקר הבישול בשבילו דהיי' כ"ד הוא חפץ ומבט עליו בשל"ת צמח גדק סי' קפז: במ"א דפוס אמשטרם כתב להדיא דמברך על המים תחלה ואח"כ על הלכות כמ"ש רבינו. ולפני אחיו ה"י הגוסס במ"א להפך כמו שיש במקצת דפוסים, ולכן הערך לרחוק, כן אמר לי בעצמו. אמנם באמת נה' שבין ליתן מעט על קדמת ברכת שני"ג על המרק עפ"י ה"מ"ו ס"ק א' להביב מברכין, זה אוני שייך לג"ד כלל, דלכ"ע פ"מ"א ופ"מ"ב במ"א מורמין להשכל, אפילו אם מין שהכל הביב עליו, כמ"ש דמ"א שם ס"ק ג' ונמרא מפורשת היא לפ' ע"א ומלגלג סבר כו', וכ"ה כסודר פ"י ה"ו, וכ"ה דעת המ"ו ג"כ, עיי"ש ס"ק"ב. אכן נה' שיש ליתן מעט לקדמת שרה"ל הוא משום דלא בריירא ל"י כ"כ אולי יפזור ברכת במ"מ את המים, כי אולי רמי לניו שלקות. ולכן מוב' לברך תחלה שהכל לצאת מכל הספקות.

קעח זכ"ה בלוח ובסדר ברה"ג שם.

קעט ס"י ה' בשנוע"ר לא הניע לדיעו, ועיי' סדר ברה"ג פ"ג ה"ב.

קפ זכ"ה בלוח ברה"ג פ"י ה"ג"ו. סדר ברה"ג פ"י ה"מ"ו.

קפא כמבואר בלוח ברה"ג פ"א ה"א. סדר ברה"ג פ"א ה"ח.

שפ"ל קיואם או יאני"ם קיואם) שהכל נהיה כדברו (ובן על שתיית הקאו"ו (קפח)). ועיי' ח"י צמח צדק ה' רע"א וסע"ד ובפ"מ"ד ג' ב' – מעט החילוק בין זה לדין השבת דלקמן, ודעות המכריזים שברכת תחת ודקפה כפ"מ"א. ונהנו שהכל, ואם בירך כפ"מ"א יצא. וראה גם ח"י צמח צדק קע"ב, ב.

קסא נחבאר דהיינו בלוח ברה"ג פ"א ה"ו. סדר ברה"ג פ"א ה"ח.

קסט ת"א שם.

קע לזרבי הכל, כיון שדרך אכילתם ע"י בישול לאחר שכתבו שאו נהנו, וכלקמן כמסדר. ועיי' ח"י צמח צדק ה' ב'.

קעא שו"ת הרא"ש כלל ד' ס' מ"ג ושו"ע סי' רד מ"א.

קעב זכ"ה בלוח ברה"ג פ"י ה"מ"ו. סדר ברה"ג פ"י ה"מ"ו. ובלוח ברה"ג שם: אם בנו ששתין מים מבטלין עם מין דגן קלוי שקורין יאריצעו.

קעג כ"ב צ"ג ב' תוס' ר' יהודה לח, א' ד"ה האי דובשא. שו"ת הרא"ש שם. מור וש"ע שם.

קעד מוקד ה'.

קעה זכ"ה בלוח ובסדר ברה"ג שם, ושם: כמו שנתעשן תבשיל משעורים או שכולת שנעל שקורין גרי"ן ונתנים מים הרבה שאין ראוי רק לשורפו [לנגוע את המרק] (שקורין ז"א).

קעז ואין הלכותיו שזן מיני דגן נחשבים עיקר לפמור המרק שאוכלים יחד, נמנעם שיתבאר לקמן ס"ג וש"ג משא"כ אם נתבשלו כדי לאכלם יחד, כולקמן שם.

על המרק אלא שהכל נזיה בדבריו³⁹⁷ לסברא הראשונה³⁹⁸ הואיל ואין דרך אכילתם ע"י בישול ואף חמשת מיני דגן אין דרך אכילתם ע"י בישול כשהם שלמים ועומדים בעינם אלא לעשות מהם פת או תבשיל לאחר שנכתשו או נטחנו שמפני זה אין מברכין עליהם בורא מיני מוזנות אלא לאחר שנכתשו או נטחנו שהוא דרך אכילתם כמ"ש בסו"ר ר"ח³⁹⁹ מפני השיבותם⁴⁰⁰.

אבל מיני קמניות שדרך אכילתם ע"י בישול גם בעודם שלמים ועומדים בעינם מברכים על המרק בורא פרי הארמה לדברי הכל אף על פי שדרך לאכלם ג"כ חיים⁴⁰¹.

והוא שאין עיקר הבישול בשביל המרק לבדו אבל אם עיקר הבישול בשביל המרק בין במיני קמניות בין במיני דגן מברכין עליו שהכל אף אם אוכל ג"כ התבשיל עמו ואין המרק טפל אליו כלל ואינו נפטר בברכתו אלא לעשות על צד היותר טוב ראוי לכרך תחלה על המרק ולשתות ממנו מעט בפני עצמו ואח"כ יברך על התבשיל אם הוא מין דגן⁴⁰² אבל אם הוא מיני קמניות לא יברך עליו כלל מפני שהוא טפל אל המרק ונפטר בברכתו בין שעיקר הבישול בשבילו וכן בפירות שעיקר בישולם לצורך המרק⁴⁰³.

אבל מיני ירקות אף אם נתבשלו לצורך המרק כגון לשתותם לרפואה מוכרז עליהם ברכת הירקות כיון שכל העולם מבשלים אותם לאכילה ואו המרק בטל לגבי תבשיל לא נשתנית ברכת המרק בשביל זה שבשולם לצורך מימיהם⁴⁰⁴.

(כי בטלה דעתו אצל כל אדם ואינו דומה למרק של שעורים שמבשלים לחולה שאין לומר בהם כל כך בטלה דעתו אצל כל אדם שמבשלים לאכילה והמרק בטל לגבי התבשיל שהיה הרבה בני אדם עושים דייסא משעורים שהיא בלא מרק כלל⁴⁰⁵ והרבה אין מבשלים אותו כלל אלא עושים ממנו פת וכן מיני קמניות הרבה עושים מהם כעין דייסא בלא רוטב כלל והרבה עושים מהם פת⁴⁰⁶ והרבה אוכלים חיים⁴⁰⁷ וכן פירות שדרכם להאכל חיים וגם היבשים שאין דרכן להאכל חיים⁴⁰⁸ הרבה שורין אותם לצורך מימיהם כמו שרגילים באגסים וישים ובצימוקי ענבים⁴⁰⁹ לפיכך מברכין עליהם שהכל לדברי הכל⁴¹⁰).

ומיני ורעים שאינם נאכלים לאחר בישולם אלא שולקין אותם לצורך מימיהם כגון השבת

נעשה טפל להפסיד ברכתו, ואכן הענין שם חולק עליו. וראה במור סדר ברה"ג ע' 225.

קפח וכו"ה בלוח ובסדר ברה"ג שם.

קפט ד"א"ש בתשו"י כלל ד סי' מו. הובא במ"א שם. וכו"ה בלוח ברה"ג פ"ו וחי"ו סדר ברה"ג פ"ו חי"ו.

קצ ריעה ממאורים בלוח ברה"ג פ"א חי"ו. סדר ברה"ג פ"א חי"ו.

קצא הניחה ממאורים לקמן סי"ו.

קצב הניחה ממאורים לקמן סי' רה סי"א.

קצג כדלעיל סי"א.

קצד שאין בהם לחלוות, נשא"כ כשיש בהם לחלוות.

ברכת מי שריותם בורא פרי הגפן, כדלעיל בתחלה.

הסעף וש"י.

קצה וכו"ה בלוח ובסדר ברה"ג שם.

קפב עיי' מ"א סי' רח ס"ק ז דלא כתב כן שמברכין שהכל

על המרק אלא בזוה"א כו' שהבישול בשביל המרק.

והיינו להא"ש (סברא הארונה) שכשהבישול בשביל

התבשיל מברכים בפה"א על המרק, אבל להרשב"א (סברא

הראשונה) ע"כ צריך לומר כמו שנתבאר שגם כשהבישול

בשביל התבשיל מברכים על המרק שהכל, חזי בתר טעמא

דדריש.

קפג שבמקמי יא.

קפד סי' זה בשע"ר אל הגיע לדיעו, ועיי' סדר ברה"ג פ"א

חי"ו.

קפה וכו"ה בלוח ברה"ג פ"ו חמ"ו. סדר ברה"ג פ"ו חמ"ו.

קפו מ"א סי' רה ס"ק ג. וכו"ה בלוח ובסדר ברה"ג שם.

קפז עיי' מ"א שם. ועיי' במה שנתבאר לעיל. וכו"ה כאן

כשהרגענים בעינם וברכת התבשיל בורא פרי

הארמה, שלעת המ"א (סי' רח ס"ק ז) מין דגן חשוב ואינו

הלכות ברכת הפירות רב תקעא

(שקורין עני"ש¹³²) וכוונא בו והו פריים¹³³ שלא יצאו מתורת אוכל לגמרי כמ"ש למעלה¹³⁴ ואפילו אם נתן לתוכן שמן להכשירים וליתן בהם טעם בטל ברוב¹³⁵.

ואם עיקר הבישול הוא רק כבישול התבשיל ולא כדי לשתות או לאכול המרק עם התבשיל כלל כמו שרגילים לעשות במיני עיסה שמכשלים אותם קודם המיגון שלא לאכול המרק כלל אין מברכין עליו אלא שהכל נהיה בדברו אם בא לשתותו בפני עצמו לפי סברא הראשונה שאין מברכין על מרק של ירקות כברכת הירקות עצמן אלא משום שדרך אכילתם הוא עם הירק לפיכך נחשב פרי כמותם והוא הדין כאן אין המרק נחשב מוון כהתבשיל אלא א"כ דרכו להאכל עמו ולכך נתבשל¹³⁶ אבל לסברא אחרונה נהפך הוא כיון שעיקר בישול המרק כבישול התבשיל והתבשיל נתן בו טעם נחשב כמותו שנעשה מפל אלו¹³⁷.

וכן מי שייית פירות שנכבשו בהם להתקיים¹³⁸ אין מברכין עליהם אלא שהכל נהיה בדברו¹³⁹ לפי סברא הראשונה אף על פי שנכנס טעם הפרי במים הואיל ולא נכבשו בהם כדי שיתנו בהם טעם ולא היתה הכוונה כלל על המים שיהיו מוכשרים ומוטעמים ביותר בטעם הפרי שיכנס בהם כמו שהכוונה היא כבישול ירקות¹⁴⁰ גם על המים שיהיו מוטעמים בטעם הירק שלכך נחשבים כמותם הואיל ונתבשלו גם לצורך עצמן ולא לצורך הירקות לכך אבל לסברא האחרונה נהפך הוא¹⁴¹:

יך וכל זה במרק שנתבשל בו המאכל או שנשרה בו עד שנתן בו טעם אבל אם לא נתבשל ולא נשרה בו אלא שערכן לאכול יחד ובה לשתותו בפני עצמו צריך לברך עליו ברכה המיוחדת לו לדברי הכל¹⁴² וכשאכלן ביהר א"צ לברך עליו כלום אפילו הוא (שמין) [יין¹⁴³] מפני שהוא טפל למאכל ונפטר בברכתו¹⁴⁴ ואם עיקר כוונתו הוא על המרק והמאכל הוא לצורך תחית המרק מברך על המרק ואם כוונתו על שניהם אין הולכין בו אחר הדין אלא מברך על שניהם¹⁴⁵ תחלה על המאכל ואוכל ממנו ומשם ואח"כ שהכל נהיה בדברו על המרק¹⁴⁶ אבל לא יברך על שניהם יחד כי ברכה השניה תהיה מפסקת בין ברכה ראשונה למעימה ואפילו אם המאכל הוא מין דגן אינו נחשב עיקר לפטור המרק

רד ט"ז ס"ק י.
רד בלח בה"ג שם: או בשוית תדין שקורין בורק"ם [מלך]. וראה במגן שם פ"ה ה"א בשו"ה.
רו חושמנות הרא"ש בתשו' שם. בלח במכר בה"ג שם: כיון שעיקר שרייתם הוא כבישול הפירות מברכין עליהם כברכת הפרי ששורה בו.
רי משמעות שכלי הלשם ט"ז קמג בשם הפרדס (ע' קפ). לשלמי הנבורים ברכות פ"ו (בה, ב אות ה) בשם פסקי הרי"ד ברכות לו, ב ר"ה חכין. והבואי בת"א ט"ז קסח ס"ק ל (בשם רש"י).
רח כן תיקן בקונטרס השלח. וז"ה בלח בה"ג פ"ה ה"ט: סדר בה"ג פ"ה ה"ט.
רס תוספתא ברכות פ"ד ה"י הובא בת"א שם.
רי ת"א שם. וראה גם לקמן סעיף כג. ס"ד ס"ז.
ריא עיי' במה שנתבאר לעיל ס"ב שבנקום שיש ספק שבא המאכל פומר את המשקה יש לברך תחלה על המשקה, משא"כ כאן ודו"ק.

קצו ראה שלע"ס רד ס"א.
קצא נדרא לט, א. פסקי ריא"ז ברכות פ"ו הלכה א אות א. לשלמי הנבורים ברכות פ"ו (ב, ב) אות ב. מ"א ס"ה רה ס"ק ד. ועיי' ח"י צמח צדק ת, תנ"א ומע"ד, רמב"ר שהשתת נותן טעם במרק העומד לאכילה, משא"כ כמ"א דלעיל. וראה גם פס"ד צמח צדק ו, ב. ואם אכלם בפ"ע או מנגם, עיי' לקמן ס"ה רד ס"ד. ס"ה רה ס"א.
קצב כמע"ק יא.
קצט גמרא א"נ, ע"א. ומדלעיל ס"ה וש"נ.
ר דלעיל ס"א.
רא פסקי ריא"ז ברכות פ"ו הלכה א אות א. ושטי הנבורים שם. ת"א ס"ה רה ס"ק ג.
רב ת"א שם. לדעת הרא"ש בתשו' שם, שכתב "דרקן עיקר ביטולם כבישול הירקות", ומדלעיל ס"א.
רג וכה"ה בלח בה"ג פ"ה ה"יה. סדר בה"ג פ"ה ה"יה. ושם: כגון אוניק"ם [בלפנינו] או כרוב שקורין קרו"ט.

תקעב

הלכות ברכת הפירות רב

בברכתו לפי שאף מין דגן שנעשה רך וראוי לשתיה כמרק אין מברכין עליו בורא מיני מזונות ר"ב כמ"ש בס"ה ר"ח ר"ד.

אבל מרק שנתבשל בו המאכל או נשרה בו ונתן בו מעם הרי הוא כמל לנבי המאכל ר"ד וכאוכל הוא חשוב הואיל ועיקרו בשביל המאכל כמ"ש לסברא האחרונה ר"ט או מפני שדרך המאכל לאכול עמו מרק או עם פת ולא יצא מתורת אוכל לנמרו כמו שנתבאר לסברא הראשונה ר"ט:

ר"ד ואפילו במרק שנתבשל בו לא נחלקו אלא כשנתבשל בו הפרי לבר בלא בשר אבל אם נתבשל בו בשר לדברי הכל מברך עליו שהכל אם בא לשתותו בפני עצמו אפילו במרק של ירקות כי מעם הבשר שבמרק חשוב עיקר יותר מטעם הירקות או הפרי ר"ד (אבל מרק של תבשיל ממין דגן שמברכין עליו בורא מיני מזונות הרי מעם הדגן שבמרק חשוב עיקר יותר מטעם הבשר שמין דגן חשוב מכל המינים כמ"ש בס"ה ר"ח ר"ד):

פ"ז וירקות שנתבשלו בחומץ או במשקה שקורין בארש"מ ר"ט או במשקה אחר חוץ ממים אין מברכין על המרק ברכת הירקות לפי סברא הראשונה שאין מי ירקות חשובים כמותם אלא מפני שמבשלים בהם עוד שיתנו מעם בהם ויאכלום ג"כ והרי אף אם לא היה הבישול אלא בשביל המרק לברו לאכלו כמעט הירקות שנכנס בו ע"י הבישול לא היו מברכין עליו ברכת הירקות כיון שיש להחומץ או שאר משקה עוד מעם של עצמו הרי מעם זה עיקר כמו בפירות המרוקחים ברבש שמעם שלהם חשוב עיקר ומברכים עליהם ברכתם ולא ברכת הרבש אף על פי שנתבשלו כדי שיתן מעם בהם ר"ד ולא אמרו שמרק הירקות כמותם אלא במים שאין להם מעם הנאה של עצמם ר"ב אלא למי שהוא צמא כמ"ש בס"ה ר"ד ר"ב אבל לסברא האחרונה אם עיקר הבישול בשביל הירקות הרי המרק כמל אצלם ונחשב כמותם משנתנו בו מעם אע"פ שיש להם עוד מעם שלהם ר"ב:

פ"ז כל הפירות בין פירות העץ בין פירות האדמה אין מברכים עליהם ברכתם אלא בדרך אכילה ר"ד שעל דעת כן נוטעים אותם ר"ב ואם דרכם לאכלם מבושלים מפני שהם טובים יותר מבושלים מהיים אע"פ שהם טובים וראויים לאכילה גם כשהם חיים אין מברכים עליהם ברכתם אלא לאחר הבישול אבל כשהם חיים מברכים עליהם שהכל נהיה

ריב ס"ה זה בשע"ר לא הגיע לירנו, וראה סדר ברה"ג פ"ג ה"ב.

ריט מי שרית סלק או סוכן.

רבג היינו כדי שתן הרבש מעם בפרות המרוקחים, כדלקמן פ"ה ופי' ר"ג מ"ה, ואם הבשנו כאוס לתקן הדבש ולדמעקמו, ראה לקמן ס"ה ר"ד פ"ה.

רבא ט"ז שם ס"ה ר"ה ס"ה ה' ופי' בלוח ברה"ג פ"ה הכ"א. סדר ברה"ג פ"ה הכ"א.

רבב סעף יב.

רבג חשמעות הדא"ש בתשו"ב כלל ד' ס"ה פ"ו.

רבד תוס' ר"ה משכחת ברכות לז', ב. דא"ש ברכות פ"ו ס"ה פ"ו. מור ושע"ר ס"ב ופי' ר"ה ס"א, ופי' בלוח ברה"ג פ"ה הכ"ב, סדר ברה"ג פ"ה ופי' דא"ש וראה גם לקמן ס"ה ר"ה ס"א לענין ירקות. לקמן ס"ה ר"ד. לוח ברה"ג פ"ה ה"י ואיק"י.

רבח לביש ס"ב ופי' ר"ה ס"א ופי' ר"ה ס"א. ט"ז שם ר"ה ס"ק א.

ריב ופי' לעיל ס"ב גבי האוכל לביבת ממני דגן עם המרק. משא"כ האוכל פת שרודה בין או ויש' כדלעיל ס"ה קמח סמ"א ולקמן ס"ה ר"ב ס"ב. וראה תהלה לידו מי קמח ס"ה בת. ממנת השלשון ס"ה עד ס"ה. לקמח מדרש"פ פ"ג ס"ה ד. מקור הרבבה ס"ה כ"ט ס"ה ד. ברכת הבית שערי בנה"ד, ג. משלים שערי הציון ס"ה קמח ס"ה ס"א. באור לסדר ברה"ג ע' 88 וק"י 229.

ריג ס"ה זה בשע"ר לא הגיע לירנו, וראה סדר ברה"ג פ"א ה"ט.

ריד ה"ט, וראה גם לקמן ס"ה ר"ד ס"ד. ס"ה ר"ב ס"ד וש"נ.

הכל, כדלעיל ס"א. וראה גם ברכת הבית שערי ג

רטו דלעיל ס"א.

רטז ופי' בלוח ובסדר ברה"ג שם.

ריז דא"ש הובא בסוד ושע"ר ס"ה ר"ה ט"ב. מ"א שם ס"ק ג. ופי' בלוח ברה"ג פ"ה ה"ב. סדר ברה"ג פ"ה ה"ב.

הלכות ברכת הפירות רב תקעג

בדבריו¹⁷⁰ אבל פירות שדרך אכילתם הוא ג"כ לאכלם חיים אפילו הם טובים מבושלים יותר מהיים מברכין עליהם ברכתם בין חיים בין מבושלים¹⁷¹.

ואפילו פירות שדרך אכילתם הוא כשהם חיים ולא מבושלים שאין דרך רוב העולם לבשלם לא נשתנית ברכתם בשביל שבישולם שכיון שהגיעו לכלל פרי כשהם חיים אין הבישול מבטל תורת פרי מהם¹⁷² והוא שלא נשתנה מעמם לגרועותא שהם טובים מבושלים כמו חיים אבל אם הם טובים יותר חיים ממבושלים כיון שנשתנו מדרך אכילתם לגרועותא בטעמם ירדו ממעלתם¹⁷³ ומברכים עליהם שהכל נהיה בדבריו כשהם מבושלים¹⁷⁴.

יו וכן אם נשתנה תאדם לגמרי ע"י הבישול מכמות שהיה בעודם בדרך אכילתם כגון שנתבשלו כל כך עד שנימוחו לגמרי¹⁷⁵ שאין עליהם תאר הפרי כמות שהיה¹⁷⁶ בעודנו יש שהוא דרך אכילתו נשתנית ברכתם ומברכים עליהם שהכל נהיה בדבריו אבל פירות שדרך אכילתם הוא כשהם מבושלים אע"פ שנימוחו דרך אכילתם הוא בכך¹⁷⁷ ולא נשתנית ברכתם אע"פ שנשתנה תאדם לגמרי¹⁷⁸.

ואם לא נימוחו לגמרי¹⁷⁹ ועדיין תאר הפרי עליהם לא נשתנית ברכתם אף על פי שאין דרך אכילתם בכך כגון תמרים¹⁸⁰ שמיעבן ביד ועשה מהם עיסה לאחר שהוציא מהם גרענים¹⁸¹ וכן כל כיוצא בהם משאר פירות אע"פ שאין דרכם בכך אעפ"כ לא נשתנית ברכתם ומברך עליהם כורא פרי העץ הואיל ולא נשתנה תאדם לגמרי.

(ואינו דמות לקמח של חטים שאפילו לא נטחן דק דק אלא עדיין יש בו מעט של חטים) והאיים לאכילה קצת חיין ואעפ"כ אינו מברך עליו ברכת החטין שהיא כורא פרי הארמה אלא שהכל נהיה בדבריו¹⁸² לפי שנשתנה תאר החטים לגמרי במחיתם אע"פ שלא נטחנו דק דק כקמח נגמור משא"כ בתמרים וכיוצא בהם שנתמעכו עדיין תאר פרי עליהם¹⁸³).

אבל שזמשמין שטחנן¹⁸⁴ וכן אגוז שכתשו ביותר¹⁸⁵ עד שאינו ניכר במהותו והארו מברך עליהם שהכל נהיה בדבריו הואיל ואין דרכם בכך¹⁸⁶.

רלב תרומת הדישן שם. שול"ת מהר"ק סי' מג. ב"י סי' רח ד"ה ומ"ש רבינו וכו' נאון. ת"א סי' רח סי"ק ג.

רלג כיון שנימוחו בבישול, משא"כ כשתמעכו אחר הבישול, כדלקמן נבו קטניות מבושלים שנתמעכו דרך חילוק זה.

רלד תרומת הדישן שם. שול"ת מהר"ק שם. רמ"א סי' בשם י"א. ת"א סי' ית. וראה סי' ס"ק ד.

רלה רק שנתרסקו ותמעכו (סדר ברה"ג שם) לגמרי (לוח ברה"ג שם).

רלו גמורא נח, א.

רלז רמב"ם הל' ברכות פ"ח ה"ד. שיע' סי'. לפי פירוש הלבוש סי'. פרישה סי' מז. ת"א שם. א"ח רבה סי' יא.

רלא וכו' בלוח ברה"ג שם. סדר ברה"ג פ"ו ה"ב.

רלב ברכות לו, א. תוס' שם ר"ה קטחא. רא"ש פ"ו דברכות סי' ב. פור וש"ע סי' רח סי"ה.

רלג אביריהם הל' ברכות שער ד. ת"א סי' רה סי' מ. רמ פור סי' רה. כ"י שם ר"ה ועל המרמבא.

רמא תרומת הדישן ושול"ת מהר"ק ת"א שם. וכו' בלוח ברה"ג פ"ו ה"ד. וראה סי' ס"ק ד. סדר ברה"ג שם.

רמו וכו' בלוח ברה"ג שם. סדר ברה"ג פ"ו ה"א.

רמז משמעותו רש"י ברכות לו, ב ד"ה וכל רבינו וזה ברכות שם ר"ה ושלושה. הובא במ"א שם ב"י רה סי' ג. לבוש שם. עשרת אגוזים סי"ב ממשמעות ברכות מהר"ם ר"ה ערמונים (שהובא במור). א"ח רבה סי' רה סי' א. וכו' לקמן שם מ"א. לוח ברה"ג שם. סדר ברה"ג פ"ו ה"ב. וראה ששנה בירחה בשער הדישן סי' רה סי' ב. רמב"ם ודלקמן סי', שאפילו נתבשלו ואפילו נתמעכו (לדעת א"ח ה"א דוקא כשלא נתמעכו לגמרי) ואפילו אין דרך אכילתן בכך לא נשתנית ברכתם. וכו' בלוח ברה"ג שם. סדר ברה"ג פ"ו ה"י. וראה תהלה ליהר סי' ח. פתחי חלכה פ"ח הע' 73.

רמט ע"י לקמן סי' רה סי' ב. וראה תהלה ליהר סי' מ. רל ת"א שם ב"י רה סי' א. ובסדר ברה"ג שם ב' שאם חור ושונגם ברבר ונשתבחו מברך ברכה המיוחדת להם. וראה גם לקמן פ"ח סי' רה סי' וס"ג.

רלא תרומת הדישן סי' כמ. ת"א סי' רח סי"ז. וכו' בלוח ברה"ג פ"ו ה"ג. סדר ברה"ג פ"ו ה"ג. ושם: כגון

תדרגותיו מנגונים שקורין פאורוליא. וכו' אפילו לא נתבשלו ולא נימוחו רק נטחנו או נכתשו ביותר עד שאינו ניכר במהותו ותארו, כדלקמן גבי שזמשמין ואגוז.

תקעד

הלכות ברכת הפירות רב

ובן קמניית מבושלים^{טב} שנתמעכו^{טז} דרך כלי מנוקב שהן דקים מאד^{טז} [אבל] אם מעוך אותם בכף מברך עליהם כורא פרי האדמה כיון שממשן קיים וניכר מהותן ותארן^{טז} ועוד שדרך אכילתם בכך^{טז}.

ובן פירות שנכתשו ביותר עד שאין תארם עליהם אם הוא דרך אכילתם לא נשתנית ברכתם כגון (זונב"ל) או בשמים שחוקים ומעורבים עם (צוק"ר) או מרוקחים ברבש לא נשתנית ברכתם^{טז} מפני שדרך אכילת הבשמים היא ע"י שחוקה^{טז}.

ובן ורדים^{טז} וכיוצא בהם מפירות שדרך אכילתם הוא לחתכם ולרקחם מברכים עליהם ברכתם אפילו הם כתושים ביותר^{טז} שאין תארם ניכר עליהם כלל^{טז} כי גם זה דרך אכילתם מאחר שאין דרכם להאכל כשהם שלמים בלא ריקוח^{טז} אבל אגוז המרוקח ברבש עד שאינו ניכר במהותו ותארו מברכים עליו שהכל נהיה ברברו הואיל ודרך אכילתו הוא בעורו ויש ולכן כל כיוצא בו מפירות הנאכלים חיים^{טז} (וברכת הרד"ק והרד"מ) היא כורא פרי האדמה לפי שאין עיקר הפרי כי פרחים המה^{טז} וכן הלוגנרים אינו עיקר הפרי^{טז}. ויש אומרים^{טז} שאפילו פירות שנימוחו לגמרי בכישול ואין עליהם תואר הפרי כלל או שנכתשו ביותר עד שאין מהותן ותארן ניכר כלל לא נשתנית ברכתם^{טז} אע"פ שאין דרך אכילתם בכך.

ואינו דומים לקמח חמים שלא נטחן דק דק לפי שהקמח יש לו עליו אחר שעושין ממנו פת וזה עיקר פרוו שעל העת כן זורעים אותם לפיכך כיון שנשתנה ויצא מכלל פרי ולא בא לעיקר פרוו נגרע ויוד ממעלת פרי האדמה לברך עליו שהכל נהיה ברברו^{טז} משא"כ בפירות שאין עושין מהם פת אין שינויים מוציאם מתורת פרי לגמרי לזנות ברכתם.

אבל מיני קמניות שדרך בני אדם לעשות מהם פת הרי שינויים מוציאם מתורת פריים לדברי הכל^{טז} אפילו נשתנו אחר בישולם שאז אין דרך לעשות מהם פת ואצ"ל שאם נשתנו בעודן חיים כגון מיני קמניות מיטארק"י שמוחזין אותם קצת שקורין גרופ"ן ועושין תבשיל מקמחן כעין דייסא מברכין עליו שהכל^{טז}.

רמב רא"ש ברכות פ"ו ס"ה ה. מור ס"ה רה.
רמג ב"י שם. רמ"א שם ס"ה.

רמז ב"י שם ס"ה יג. וראה לקמן בסוף הסעף. ובסדר ברה"ט שם. אע"פ שלא נשתנו דק דק כקמח נמור.

רמח מ"א שם. כלוח ברה"ט שם: ולכן על רעש"ך אין נמשא"ן [מתקת צנזן מברכין ככה"א].

רמו משא"כ בשנתמעכו דרך כלי מנוקב, אין דרך אכילתם בכך מ"א שם.

רמז כדלקמן ס"ו רג ס"ה וש"ג.
רמח תרומת הדשן וש"ת מהר"ק ומ"א שם.

רמט כלוח ברה"ט שם: שקורין ריוין.
רנ מור וש"ע ס"ה רד ס"א.

רנא שריוי כנסת הגדולה שם הגב"ז פ"ק ב.
רנב ב"י ס"ה ר"ה ר"ה ובנ"ש ולדבריהם. מ"א שם פ"ק כג.

וראה גם לקמן ס"ה ט"ג [כאן מובאר שנשאר עליהם ברכתם אף שהם כתושים, ולקמן שם מובאר שנשאר עליהם ברכתם אף שהם בתערובת].

רנג כלוח ברה"ט שם: ולכן מברכים על מיני סא"ק אין נמשא"ן [מתקת פירות] שהכל.

רנד כל בו ס"ה כר (כ, ג), מ"א שם. וכדלעיל סעף ב. וב"ה כלוח ברה"ט פ"ה המ"ו. סדר ברה"ט פ"ו הל"ד. וראה

שם פ"א הל"ד שלענין ברכת הריח יש חילוק בין ורדים הגדלים במקום לורדים הגדלים בארץ.

רנה דעיקר הפרי הן הגדלנות השחורות שבו. של"ה שער האותיות אות ק, דיני ברה"ט כלל ו אות ב. מ"א שם.

רנו ב"י ר"ה ר"ה תמרים שכתשן ברעת הרמ"ם שם. דיעה דא' ברמ"א ס"ז. מ"ו ס"ה ד. אכן העיקר (על

המ"א ס"ה רה ס"ק ח). וכל"ה כלוח ברה"ט פ"ה הכ"ה. סדר ברה"ט פ"ה הכ"ה. וראה ח"י צמת צוק"ר ג' ג"ד.

רנז בסדר ברה"ט שם: כן חזין בין מבושלים אם לא נשתנו לגרועתא.

רנח ברכות לו, א. רש"י ר"ה הבא אית ליה. וראה גם ש"ת מדר"ק ס"ה מג. וב"ה בסדר ברה"ט שם.

רנט כשתמעכו לגמרי ברעל. משא"כ בריסא דלקמן בסמוך מברכין שהכל רק לסבא רה"ב. וראה הע"ב

תשא"ע ע' 24.
רס רבנו יונה ברכות לו, ב ד"ה ופת. מעניד י"ש ברכת פ"ו ס"ה ח אות ע. מ"ו ס"ה רח ס"ק יא. מ"א שם.

הלכות ברכת הפירות רב תקעה

(אבל לסברא הראשונה מברכין עליו בורא פרי האדמה¹⁰¹ שהרי זהו דרך אכילתו ואדרבא עשיית פת מקטניות אינו דרך אכילתו שהרי מברכין עליו שהכל נהיה בדברו כמ"ש בסמ"ג פ"ה¹⁰².)

ולסברא האחרונה מה שמברכים על פת קטניות שהכל נהיה בדברו¹⁰³ אף על פי שאין לה עילוי אחר זהו מפני שהפת נשתנה ויצא מתורת פרי לגמרי יותר משינוי קמה או פירות הנימוחים או הנמחנים והנכששים ביותר¹⁰⁴.)

ולענין הלכה בכל זה ספק ברכה להקל ברעבד אבל לכתחילה יברך שהכל נהיה בדברו לצאת לדברי הכל¹⁰⁵:

יח אגוז המטוגן כדבש¹⁰⁶ אפילו בישראל במים קודם הטיגון ונשתנה טעמו לגרעיותא וברכתו או שהכל נהיה בדברו אעפ"כ כשהחזר ונתקן ע"י הטיגון חוזר לברכתו שהיא בורא פרי העץ ואף שתיקון זה הוא ע"י הדבש וברכת הדבש היא שהכל מ"מ האגוז הוא חשוב עיקר והדבש מפל אליו לתקנו ולהכשירו¹⁰⁷ וכן בכל מיני פירות מרוקחים¹⁰⁸ בין פירות האילן בין פירות הארץ¹⁰⁹ ואפילו פירות שאינן ראויים לאכילה כלל כלא מיגון כדבש כגון ורדים¹¹⁰ וכיוצא בהם אין הדבש חשוב עיקר אלא מפל שהרי אינו בא אלא להכשיר הפרי לאכילה¹¹¹ והרי זה כפרי שאין דרכו לאכלו חי אלא מבושל שמברכין עליו ברכתו¹¹² ולא ברכת המים שנתבשל בהם והכשירוהו לאכילה¹¹³:

יט כמה דברים אמורים בפירות שנגמר בישראל אבל פירות שאינם ראויים לאכילה אפילו ע"י הדחק כשהם חיים מפני שלא נגמר בישראל והכשירם ע"י דבש הדבש הוא עיקר¹¹⁴ ואפילו אם מטוגן כלא דבש מברך עליהם שהכל נהיה בדברו מטעם שנתבאר למעלה¹¹⁵ לפיכך אגוזים שמבשלים כדבש בעודם ירוקים ורכים מברכים עליהם שהכל נהיה בדברו שהרי הם מרים ואינם ראויים לאכילה כלל כלא דבש¹¹⁶:

מ"ג פ"ה ד"ה משכחת. רבינו יונה שם ד"ה ושלשה. רא"ש ברכות פ"ו סי' פו. מור וש"ע ולבוש סי"ג. מ"א סי' רה. ס"ק ה. וכו"ה בלח ברה"ג פ"ט ה"י. סדר ברה"ג פ"ו ה"ה. וראה גם לקמן סי' רה. ס"ב. לוח ברה"ג פ"ה ה"י. סדר ברה"ג פ"ו ה"י.

רסח מור וש"ע סי' רה. ס"א. והיינו בניכר מהותו או בדרך האכלן ע"י שחוקה, ובמעיל סי"ז ובנ"א"ה לסברא הראשונה שם ברכתם שהכל (מ"א שם ס"ק כב.).

רסט משמעות מ"א סי' רה. ס"ק ה (דלא כמ"ז שם ס"ק ג.).

ער מור וש"ע שם. מ"א שם ס"ק כב. וראה גם לעיל סמ"ז וס"ג. לקמן סי' רג. ס"ה. סי' רה. סמ"ז סי' ס"ב. בלוח ברה"ג ובסדר ברה"ג שם: שקורין ריון.

רעא כשעשייה לקיום לאכול מנחה מעט מעט לפירוקם, כדלקמן סי' רה. ס"ו.

ערב ובמעיל סמ"ז וש"ג בסדר ברה"ג שם: לפי שג"ד כן נוסעים אותו.

רעג כ"ה סי' רה. ד"ה ובמ"ז ולדבריהם. מ"א שם ובסי' רה. ס"ק ה.

עדר כ"ה ד"ה אגוז המטוגן. לבוש סי"ד.

רעה סעף ד' וש"ג.

רעו רבינו ירוחם גיבוי מזו ח"ב. רמ"א סי"ד. וכו"ה בסדר ברה"ג פ"ו ה"י.

רסא כשלא נתמטבו לגמרי ונמשכן קיים וניכר מהותן ותאמן ברעעל. וכו"ה בלח ברה"ג פ"ה הכ"ה: אפי' נשתנה קצת בעודם חיים כגון מיני קטניות (שקורין גריקע [כוסמת]) שמתוקן אותו קצת (שקורין גרויפ"ן) ועושים מנוטו דייסא ... אבל לסברא הראשונה מברכין עליו כבה"א שהרי זהו דרך אכילתו ולא נשתנה מהותו ותאמן. וכו"ה בסדר ברה"ג שם: ואפילו ע"י קצת משהנה או כתישה כבבשת כהגון ברה"ג וכו"ה ממיני קטניות שעושין מהן דייסא (שקורין קאשע בגרויפ"ן) אבל לסברא הראשונה אפשר שבבתישה או מרתיבה מתמטת לא נשתנה ברכתם ויש לברך על דייסא זו בורא פרי האדמה.

רסב סי' ה' שנועיר לא דעיג לידיו, וראה רבינו יונה שם (בתרויז הב'). עולת תמיד שם ס"ה. פ"ו שם. מ"א שם (במעט הב'). וכו"ה בלח ברה"ג פ"ה הכ"ה. וראה גם סדר ברה"ג פ"א ה"י.

רסג רי"ף ברכות (לז, ב). רא"ש שם פ"ו ס"ה. רמב"ם פ"ג מנה"ל ברכות ה"י. מור וש"ע סי' רה. ס"ה.

רסד ראה רבינו יונה שם בתרויז הא'.

רסה תרומת הדשן שם. רמ"א סי"ז. וכו"ה בלח ברה"ג פ"ה הכ"ה. סדר ברה"ג פ"ו דכ"ז.

רסו היינו בניכר מהותו, ובמעיל סי"ז שכמוהו ואינו ניכר מהותו ברכתו שהכל לסברא הראשונה שם.

רסז מחזור וש"י ע"ג בשם רש"י. תוס' ברכות לה, ב

תקנו

הלכות ברכת הפירות רב

ב קנים המתוקים שסחמטין אותן ומבשלים מימיהם עד שנקפאות ויירמו למלא (שקורין צוק"ד) וכן המוצץ אותן¹⁰⁷ יש אומרים שמכרך שהכל נהיה כדבריו¹⁰⁸ כעל שאר מי פירות¹⁰⁹ ויש אומרים¹¹⁰ שאינן דומין לשאר מי פירות הואיל ואין הקנים ראויים לאכילה ואין נטמין אותם אלא בשביל מימיהם זהו פריים ומכרכים עליהם בורא פרי העץ וספק ברכות להקל בדיעבד¹¹¹ אבל לכתחילה יברך שהכל לצאת לדברי הכל¹¹²:

בא פלפלין בעורן וטובים שהם ראויים לאכילה יש אומרים¹¹³ שמכרך עליהם בורא פרי העץ כיון שהם גדלים כאילן ויש אומרים¹¹⁴ שמכרכים עליהם בורא פרי האדמה הואיל ועיקר נטיעתם הוא על דעת שיתייבשו ויאכלו רובם שהוקים [כ]תבלין ואינן נאכלין בפני עצמם אלא מיעוטם לפעמים¹¹⁵ וספק ברכות להקל בדיעבד אבל לכתחילה יברך בורא פרי האדמה לצאת לדברי הכל¹¹⁶:

בב אבל פלפלין וכישם וזנביל יבש¹¹⁷ וכן הצפרון (שקורין נענלי"ד)¹¹⁸ וכל כיוצא באלו שאין נאכלים ביובש אלא ע"י תערובת אין מכרכין עליהם כלום כשאוכלם בפני עצמם שאין זו אכילה של הנאה לברך עליה ברכת הנהנין¹¹⁹ אבל עין של קנמן (שקורין צמריג"ד) גילין לאוכלו כיובש ומכרכין עליו בורא פרי האדמה כי הוא גדל על הארץ כמו קנים¹²⁰:

בג וכן אגוז שקורין מושק"ט נו"ם גילין ג"כ לאכלו כיובש ומכרכין עליו בורא פרי העץ¹²¹ ומי שיש לו שלשול ונותן המושק"ט לתוך השכר כדי שיעצור אם אינו צמא ואינו שותה אלא לרפואה המושק"ט עוקר והשכר טפל ומכרך בורא פרי העץ ואם הוא צמא או תאב לשתות השכר גם בלא רפואה א"פ שנותן לתוכו המושק"ט לרפואה השכר עוקר ומכרך שהכל ופוסר את המושק"ט¹²² (הואיל ובליעת המושק"ט הוא ע"י שבר ובלעדיו לא היה בולעו¹²³) ואף שי"א שאפילו שמן שאינו ראוי לאכילה כולל ברכת תערובת ואעפ"כ אם ערבו באיזה משקה אין המשקה נחשב עיקר אלא א"כ השמן מועט שהוא כמל בתוכו ברוב כמ"ש למעלה¹²⁴ וכאן שהמושק"ט והשכר אינן נבלאים זה בזה אלא המושק"ט עומד בעינו בתוך השכר (ו)אין לילך אחר רוב שבר אלא א"כ היה מתבשל בו

רפה שולת הרשב"א ח"א ס' ה. ת. ס"ו ס"ק יד. מ"א ס"ק לה.
רפו דרכי משה ס"ק ב, וברלקמן ס"ד ושי"ג וכה בסדר ברה"ט פ"ו ה"ח.
רפו רבא ברכות לו. ב. מור וש"ע ס"א. וכה בלוח ברה"ט פ"ט ה"ח. סדר ברה"ט פ"ו ה"ח (ושם): וזנביל שקורין איננבער). וראה גם לקמן ס' תרי"ב ס"א. ודון וזנביל טוב יתבאר לקמן ס' ה. ת. ס"ד ושי"ג וע"י מרקחת עם דבש או מוקר - לקמן שם ס"ה ושי"ג.
רפת תוס' ברכות שם ה"ה ברשב"א (גרופלי). רא"ש ברכות פ"ו ס' ה. מרכיב ברכות פ"ו רמז קין (שקורין נגילין). מור וש"ע שם.
רפט לבוש ס"א.
רצ תוס' רא"ש ומרכיב שם. מור וש"ע ס"ה.
רצא תוס' רא"ש ומרכיב שם. מור וש"ע שם.
רצב מ"א ס"ק לה.
רצג כדעת הרא"ה לעיל ס"א גבי שמן ושי"ג. וכה בסדר ברה"ט פ"ו ה"ב.
רצד סבא הראשונה רלעל ספק י.

רז ראה גם לקמן ס' ה. ת. ס"ד. סדר ברה"ט פ"ו ה"ט. ש"ה במוצץ כל הפירות, שברכתן כברכת מי פירות שלהם. שיע"ט ס"א. אליה רבה ס"ק ב.
רזא רמב"ם הל' ברכות פ"ה ה"ה.
רזט ו"פ כסדר ברה"ט פ"ו ה"ט בפשטות, ולא הבא רעת החליקים. ובלוח ברה"ט פ"ט ה"ב: ואם בירך (על הרוש צוקר שעושין מקנים המתוקים) כפ"ע יצא. וראה פס"ד צמח צדק ו', א ד"ה ע"י מ"א.
רז כה"ג ברכות פ"ו. הובא בהנחות מיימנות הל' ברכות פ"ה אות ט ובפור. רמב"ם שם בשם מקצת הגאונים. מור"ם גרוסמבורג הובא בהנחות מיימנות שם.
רזא עולת תמיד ס"ק יג. אליה וזמא ס"ק מזו ברעת הלבט.
רזב לבוש ס"א. מ"ו ס"ק יג.
רזג רשב"א בשם הראב"ד ברכות לו, ב. רא"ש ברכות פ"ו ס' ה. מור.
רזד רשב"א שם ששם רב האי גאון (הגר ברכות שם). ר"ף ברכות שם. רמב"ם הל' ברכות פ"ה ה"ז. שיע"ט ס"ח.

הלכות ברכת הפירות רבינו תקעו

כמו"ש למעלה וכו' וא"כ היה צריך לברך על המושק"ט בפני עצמו ועל השכר בפני עצמו מ"מ ספק ברכות להקל:

בד' כל פרי שהוא מסופק בו אם הוא פרי העץ או פרי האדמה שאינו יודע לבררו על פי היסמין שיתבאר בסימן ר"ג או פרי העץ שמסתפק בו אם הוא עיקר הפרי אם לאו יברך בורא פרי האדמה ואם אינו יודע מה הוא מברך שהכל נהיה בברכו וכו' ומ"מ אם הוא דבר שיכול לפשוטו בתוך הסעודה הוא מוב יותר שאין ספק כלל וכו' וכל זה בספק שנסתפק לו אחר שלמד וכו' אבל מי שלא למד לא יאכל בברכת שהכל כי אינה פוטרת הכל אלא כדעבד ולא לכתחלה כשאפשר זה אפשר לו לילך אצל חכם שילמדנו הלכות ברכות:

ר"ג דין ברכת פירות הארץ וכו' ז' סעיפים:

א על פירות הארץ מברכין בורא פרי האדמה וסימן לידע איזה פרי העץ ואיזה פרי האדמה כל שאילו נימל הפרי ונשאר הענף קיים לשנה הבאה ומציא הפרי הרי זה פרי העץ אבל כל שבלו עצי לנמרי בתורף ותוזרים וצומחים משרשי אין פירותיו חשובים פרי העץ ומברכין עליהם בורא פרי האדמה לפיכך מברכין על תותים הגדילים בסנה בורא פרי האדמה:

ב תבואה דברים אמורים בתותים שהם טובים לאכילה ופרי גמור הן אלא שאין הענף מתקיים משנה לחברתה אבל מוני פירות גרועים הגדילים באילני סרק¹ כגון תפוחים קטנים ואגסים קטנים² הגדילים בעיר וכן ענבי ההדרים אע"פ שהם ראויים לאכילה אינם חשובים פריין ואין מברכין עליהם אלא שהכל נהיה בברכו³ בין חיים בין מבושלים אבל אגוזים קטנים הגדילים בעיר פירות חשובים הם ומברכין עליהם בורא פרי העץ וכן פרי שקורין ברומבערין⁴ ופרי אדום שקורין ערפור⁵ וכו' וכן אותם שקורין יאגורע"ם⁶ השחורים אבל האדומים גדילים כעשב וברכתם בורא פרי האדמה:

המאלי"ש שברכתם כפ"א ראה גם לקמן סי' רד מ"ה.
ד שבלי לקט סי' קס בשם תשובות הגאונים. ש"ע סי' ד.
ה מ"ז סי' א. וכו' בלוח ברה"נ פ"ג ח"ה. סדר ברה"נ פ"ז ח"ה. ושם: שקורין באין. ובלוח ברה"נ שם: קטנים (הקשים).
ו שבלי הלקט שם. ש"ע סי' ה.
ז שבלי הלקט שם. לבוש סי' ד.
ח ולקמן סי' רד מ"ה מובא מי שהיה נוהג לברך כפ"ע. וכן מובא שם דין פירות הגדילים על ענבי השדה.
ט מ"ז שם.
י מ"ז שם.

יא ברכות מנה"ס ר"ה ועל התותים. אגדה סי' קמז. מ"א מ"ק א (ישם מביאר שהם ותותים הגדילים על הסנה. ראה לעיל סי' ש"ג).
יב מ"א שם. וכו' בלוח ברה"נ פ"ג ח"ה. סדר ברה"נ פ"ז ח"ה.
יג מ"א שם. ובנין האגודעים הגדילים כעשב ראה גם לקמן סי' רד מ"ה ובלוח ברה"נ פ"ג ח"ה: אבל אותן שהיון לטראה כרתי (שקורין בל"א) והם הנקראים כמדינתנו (דורניע"ם) או האדומים הנמצאים בתמוז (שקורין שוניע"ם ומאלי"ש) ברכתם כפ"א (וכן אותם שקורין זוראנו"ש וברשניע"ם).

רצה מק"פ יג.
רצו רבנו יונה ברכות לה, ב ד"ה וכתבו רבנו צפת. רא"ש שם. מור ורמ"א סי"ח. מור וש"ע רס"י רז. וראה גם לקמן שם. לעיל סי' פ"ה. וכו' בלוח ברה"נ ובסדר ברה"נ פ"א ח"ה.
רצו מ"א סי' רד מ"ק בו.
רצא ברכות לה, א. רבנו יונה ברכות שם ד"ה מא תקנתה. מ"א סי' ק"ג. וכו' בלוח ברה"נ ובסדר ברה"נ פ"א ח"ה. ושם: או כדעבד אבל לכתחלה כו'.

סימן רג

א משנה ברכות לה, א. מור וש"ע סי' א.
ב ברכות מ, מ"א, לפירוש הגאונים (אתג"ל שם – התשובות). הובא במרדכי ברכות רמז קלא ובמור. רמ"א סי"ב. ובסדר ברה"נ פ"ו ח"ה הבא' נ דיעות בזה, שפני כשנשאר השורש, שצ"ל נשאר גם הענף, או שצ"ל נשאר גם הענפים.
ג ברכות מנה"ס ר"ה על התותים ומרדכי שם ומור בשם רבנו יוסף. ובסדר ברה"נ שם ח"ה כ' הנעם שגברכין כפ"א על "מיני תותים שקורין במדינתנו מאלי"ש", א"ף אם אינו כלה כלל בתורף אלא כל הענף נשאר קיים כל התורף (ראה תוס' ברכות מ, א ד"ה איתיה). כיון שהענף והפירות יוצאין מתעוקר עצמו אינו נקרא אילין. ובענין